

Ткачук П. П.

<https://orcid.org/0000-0002-7190-7887>

DOI: 10.33402/obv.2024-5-23

Розділ 1. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ В ХОДІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

In this article, the author attempts to examine various aspects of Polish-Ukrainian military cooperation during the full-scale Russian-Ukrainian war. Based on the analysis of the experience of bilateral diplomatic relations, the author highlights various legal and regulatory arrangements related to the establishment of defense cooperation in the past and at the present stage.

With the beginning of the full-scale Russian invasion of Ukraine, Poland became one of the first countries to assist the Ukrainian side in the fight against the aggressor. It is noted that this event became a kind of catalyst for the intensive development of Polish-Ukrainian bilateral relations in various areas, including military, and cooperation between Poles and Ukrainians has become consistent.

Based on the analysis of official statements of the top political elite of Poland and Ukraine, publications on the websites of official agencies and materials of leading media, the article examines various areas and formats of military and defense cooperation.

Attention is drawn to the significant financial assistance provided by official Warsaw to Ukraine during the war, which reached almost \$3.5 billion. The author mentions various types of equipment and weapons provided by the Poles for Ukrainian needs, as well as the preparation of new defense packages. It is stipulated that training of the Ukrainian military under EU programs is being conducted in Poland. Arrangements are being made for the treatment of Ukrainian soldiers in Polish medical facilities. In addition, the necessary medication was transferred from Poland for Ukrainian soldiers and war victims. Other areas of cooperation (cybersecurity, documentation of Russian war crimes, etc.) were also mentioned.

One can make a fair prediction that Polish-Ukrainian military cooperation will continue in the future and will likely take on new forms of implementation.

Історія польсько-українських взаємин має багатовікову історію і сповнена різнопланових сюжетів: конфліктних, трагічних, героїчних. Добре відомий той факт, що Польща першою визнала незалежність України в 1991 р. І слушною є вельми поширена думка в сучасних засобах масової інформації, що за дещо більше тридцяти років незалежності України польсько-українські відносини розвивалися в різних напрямках, змінювали свою офіційну риторичку

Ткачук Павло Петрович, доктор історичних наук, професор, начальник Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Ткачук П. П., 2024.

і теми діалогів, але досягнути свого апогею і безпосередньо конкретних шляхів розвитку змогли лише після початку широкомасштабного вторгнення російської федерації до України 24 лютого 2022 р.: «Україна і Польща – близькі країни. І після початку повномасштабної війни Росії проти України Варшава і Київ починають будувати нові відносини», – зазначив в одному з інтерв'ю речник польського МЗС Лукаш Ясіна (*Польща – це найсильніший союзник України, 2023*).

Посилення російської агресії, повномасштабне вторгнення на суверенну територію України, порушення численних міжнародно-правових актів і фактична бездіяльність низки міжнародних інститутів засвідчили не лише початок суттєвих змін у системі світового порядку і, очевидно, початку формування нової системи міжнародних відносин, а й продемонстрували руйнування архітектури сучасної системи європейської безпеки, показали потребу в реформуванні (переформатуванні) діяльності міжнародних організацій, які не можуть суттєво вплинути на дії держави-агресора і зашкодити її планам.

Однією з перших Республіка Польща заявила про засудження дій росії та готовність надавати Україні необхідну підтримку. Польський Президент Анджей Дуда, приймаючи у Варшаві Міністра закордонних справ України Дмитра Кулебу, висловив непохитну солідарність з Україною та українським народом на тлі російського вторгнення, запевнив у повній підтримці дій Президента України Володимира Зеленського із захисту миру в Україні (*Дмитро Кулеба: Польща стоїть пліч-о-пліч з Україною...*, 2022). А. Дуда підкреслив готовність його держави негайно збільшити підтримку Україні в плані постачання оборонного озброєння і надання гуманітарної допомоги.

З перших днів розгортання повномасштабної війни та до сьогодні Польща надала значний масив різноманітної допомоги для України та її народу: військової, фінансової, гуманітарної, політичної. Вона виступила лобістом захисту українських інтересів перед міжнародною спільнотою, насамперед у наданні військової допомоги, євроінтеграційного і євроатлантичного векторів політики. Поляки відкрили свої двері для численних потоків українських біженців, надали їм підтримку в ході адаптації в нових реаліях життя.

Звісно, що за цей проміжок часу сталися і ті події, які, на думку низки аналітиків, почали розхитувати мости польсько-української дружби. Маємо на увазі блокування кордонів польськими перевізниками (*Супрун, 2023*). Але, не зупиняючись детально на цьому питанні, зазначимо, що з обох сторін на офіційному рівні йде пошук оптимальних шляхів вирішення цієї проблеми.

Тематика польсько-української військової співпраці в ході широкомасштабного російського вторгнення в Україну є безумовно актуальною до вивчення та розгляду, адже її аналіз і розуміння допоможуть у посиленні та кращій розбудові спільних дипломатичних відносин.

Нашою метою є розглянути питання польсько-української військової співпраці в ході повномасштабної російсько-української війни та проаналізувати її успіхи, можливі прорахунки і подальші перспективи.

Загроза зі сторони РФ для України та Польщі сприймалася особливо гостро після Катинських подій (2010 р.) і анексії Криму та розгортання бойових дій на території українського Донбасу (2014 р.) (*Губицький & Мельник, 2022: 151*). Попередній українсько-польський досвід співпраці став опорою для розвитку військової взаємодії в умовах російської агресії (*Губицький & Мельник, 2022: 151*). Якщо розглядати основні його віхи, то варто пригадати наступне: укладену угоду у Варшаві 26 листопада 1997 р. про створення спільного військового підрозділу для участі в міжнародних миротворчих і гуманітарних операціях під егідою міжнародних організацій – ПОЛУКРБАТу (POLUKRBAT); пізніше ця ініціатива розширилася за рахунок участі Литви. 19 вересня 2014 р. міністри оборони України, Литви та Польщі підписали угоду про створення об'єднаної транснаціональної бригади, і вже в лютому 2015 р. Верховна Рада України ратифікувала Угоду між урядами перелічених вище країн і було створено ЛИТПОЛУКРБРИГ (LITPOLUKRBRIG) (*Губицький & Мельник, 2022: 152*). 2 грудня 2016 р. було підписано Генеральну угоду між Польщею і Україною про взаємне співробітництво, що передбачала взаємодію за 24 напрямками у сфері оборони (*Губицький & Мельник, 2022: 152*). Покращенню українсько-польського діалогу сприяють і відносини в межах Люблінського трикутника, створеного в 2020 р.

У 2017 р. в дискусійній записці українсько-польської Діалогової групи (створена за ініціативи Міжнародного фонду «Відродження» (Київ) та Фондації ім. Стефана Баторія (Варшава), складається з 19 експертів), яка стосувалася спільного бачення подальшого розвитку двосторонніх відносин, було зазначено, що партнерство обох сторін повинно базуватися серед іншого й на солідарності перед загрозою російської агресивної політики, включаючи як військові, так і гібридні форми, а в короткостроковій перспективі його потрібно зосередити на співпраці у військовій сфері (*Пріоритетне партнерство...*, 2017: 3).

Ще до початку розгортання повномасштабної російсько-української війни Польща демонструвала активну підтримку українського сусіда перед загрозою посилення агресії рф. 27 січня 2022 р. її парламент ухвалив резолюцію, в якій закликав ЄС і НАТО забезпечити всебічну підтримку України і висловив негативне ставлення до агресивної політики, яку веде росія. Було зроблено наголос на непорушності кордонів і територіальній цілісності України та її права визначати власне майбутнє (*Бучин, 2022: 32*). 1 лютого того ж року до Києва приїхали тогочасні прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон і очільник польського уряду Матеуш Моравецький. Високопоставлені зарубіжні гості висловили пропозиції, спрямовані на посилення обороноздатності України, і підписали попередню угоду про новий формат співпраці між Україною, Великою Британією та Польщею (*Бучин, 2022: 32-33*).

Варто звернути увагу на те, що офіційна Варшава надала Україні першу військову допомогу (шоломи і гранатомети) ще до подій 24 лютого 2022 р. (*Бучин, 2022: 34*).

Після широкомасштабного вторгнення двостороннє співробітництво набуло стратегічного характеру. Польща чітко зрозуміла, що Україна боронить не лише свою територію, право на незалежність, а й стоїть на захисті Європи, насамперед самої Польщі, від подальшої ескалації російської агресії та її поширення на нові території й масового розповсюдження ідей «руського мира»: «Історичний досвід показує, що позбавлення незалежності однієї країни в регіоні неминує веде до втрати незалежності іншими», – наголошував у доповіді перед Сеймом Міністр закордонних справ Польщі Збігнєв Рау (*Цит. за: Панченко & Коваль, 2023*).

Українське питання стало одним із найвагоміших у площині польської зовнішньої політики і, враховуючи великі хвилі українських біженців, набуло ваги й у внутрішньому житті країни. Польща стала одним із лідерів серед країн ЄС та Північноатлантичного альянсу в питанні передачі Україні зброї (Магда, 2022). Можна стверджувати, що вона стала українським «адвокатом» у Європі. Офіційна Варшава є активним учасником Кримської платформи та членом Основної групи країн (Core Group), яка скликана для створення Спеціального трибуналу щодо злочинів росії проти України, відіграє важливу роль у спробах повернення незаконно депортованих до рф українських дітей (Політичні відносини між Україною та Польщею, 2023).

На початку березня 2022 р., після введення ЄС санкцій проти росії та Білорусі за вторгнення в Україну, Польща припинила транскордонне співробітництво з ними (Федорова, 2023: 77). Прийняла найбільшу кількість біженців із України, максимально спростивши процедури перетину кордону. Були створені центри біженців, де їх було забезпечено усім необхідним. Для транспортування важкопоранених було сформовано спеціальний потяг (Федорова, 2023: 77).

13 квітня того ж року в Польщі було ухвалено Закон про спеціальні рішення у сфері протидії підтримки агресії проти України та захисту національної безпеки, який заборонив ввезення до країни вугілля та коксу з росії та Білорусі, а польським підприємцям, які постраждали від цього рішення, гарантувалося відшкодування збитків зі сторони держави (Губицький & Мельник, 2022: 152).

Важливим аспектом українсько-польської військової співпраці є постачання зброї та оборонного обладнання. У липні 2023 р. на запитання Інтернет-видання Defence24.pl Оперативний центр міністерства національної оборони Польщі повідомив, що розмір польської військової допомоги для України сягнув 3 млрд євро (понад 13,3 млрд злотих) (Palowski, 2023). Хоча на сайті цього видання зазначалося, що ця сума може бути наведена без врахування окремих видів зброї та техніки. Однак, це були лише припущення, адже зі сторони польського міністерства було зазначено, що точна інформація про розміри та види військової допомоги для України є секретною і не може бути розголошеною.

Місяцями раніше про суму військової допомоги майже на 3 млрд євро заявляв польський лідер А. Дуда під час спільної пресконференції з президентом Австрії Александером ван дер Белленом (*Польща вже надала Україні...*, 2023).

Відповідно до рейтингу журналу Forbes Ukraine на травень 2022 р. Польща була на першому місці серед країн, які найбільше допомогли Україні з моменту початку повномасштабної російсько-української війни (*Ланда & Гненний, 2022*).

Під час спільного брифінгу з очільником польського уряду Дональдом Туском у січні 2024 р. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль заявив, що за час повномасштабного вторгнення Польща надала для України озброєння і техніки на суму майже 3,5 мільярда доларів. Український прем'єр зробив уточнення, що йшлося про сотні різних видів техніки та обладнання: танків, літаків, гелікоптерів, систем протиповітряної оборони та ін. Особливу подяку Д. Шмигаль висловив польській стороні за підтримку Формули миру В. Зеленського (*Польща вже надала Україні...*, 2024). Очевидно, що надане озброєння та допомога є важливими для України не лише для захисту територій, а й у ході проведення контрнаступальних дій.

Загалом обсяги переданої Україні зброї й техніки є доволі великими, тому ми розглянемо окремі поставки та їхню важливість. Польща є одним із основних постачальників важкого озброєння (*Величко, 2023: 25*). Серед видів наданої військової допомоги: танки і бронетехніка, артилерійські установки, боєприпаси, зенітні установки, авіація (винищувачі).

У червні 2022 р. Польща передала Україні 18 САУ Krab з калібру 155 мм. Це в свою чергу обумовило суттєві зміни в ході бойових дій на Донбасі. Офіційна Варшава також передала для України 230 танків Т-72 і кілька танків польської модернізації РТ-91 (*Магда, 2022*). Під час згаданої вище пресконференції польського і австрійського президентів А. Дуда повідомив, що його країна зі свого арсеналу передає Україні літаки МіГ-29 (*Польща вже надала Україні...*, 2023). Він подякував владі Австрії за те, що вона передала для офіційного Києва бронежилети і каски, наголошував на потребі подальшої підтримки українців: «Відтак, у нас є відчуття, що сьогодні українці насправді захищають Європу, захищають і нашу країну. Тому ми вважаємо природним військовою підтримку України», – сказав А. Дуда (*Цит. за: Польща вже надала Україні...*, 2023).

Варто зазначити, що РП та Україна підписали Меморандум про створення спільної польсько-української комісії з налагодження кооперації між підприємствами обох країн. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зазначив, що ця комісія підготує рекомендації щодо формату створення Українсько-польського спільного підприємства з виготовлення зброї та військової техніки (*Денис Шмигаль: Україна та Польща домовилися...*, 2022).

Кризу українсько-польських відносин не спричинив і трагічний інцидент у Пшеводуві (15 листопада 2022 р.), де внаслідок влучення ракети загинуло двоє місцевих жителів (*Магда, 2022*). Хоча зі сторони кремля цей випадок не оминали увагою і всіляко поширювали в різних контекстах методами пропаганди.

Російська пропаганда будь-що прагне ослабити українсько-польський союз і намагається вставляти палки в колеса, аби зірвати можливості консолідованих дій офіційних Києва та Варшави. Неодноразово з вуст високопоставлених кремлівських чиновників лунали тези про те, що Польща готується анексувати територію Західної України (про це говорили Дмитро Медведєв, Сергій Наришкін) (*Магда, 2022*).

Ще одним інструментом ворожої пропаганди є т. зв. гра на спільних історичних подіях, аби зіштовхнути українців і поляків не тільки на офіційному рівні, а й на рівні громадянського суспільства. Однак такі дії не є успішними. Польське суспільство не є повністю проукраїнським, але воно ніяк не підтримує настроїв росіян і налаштоване проти них. Про це говорить експерт із питань українсько-польських відносин Даріуш Матерняк: «Російський вплив закінчився 24 лютого в тому сенсі, що багато людей не беруть до уваги тих усіх дій, які кидають російські пропагандисти в інформаційний простір, щоб посварити українців і поляків. Коли такі коментарі є чи спроби, передусім на історичному тлі, щоб погіршити відносини, то більшість поляків, 95 – 97% реагують на це, як на російську пропаганду і цьому не довіряють, тобто ідентифікують це, як російську діяльність. Зараз можливість, діяльність російської агентури у Польщі дуже обмежена, тому що війна в Україні. Польські спецслужби надають цьому більшу увагу і російська агентура не може так просто працювати і є суспільна вимога цих осіб притягувати до покарання. Поляки розрізняють пропаганду і діяльність російських спецслужб. Не все суспільство у Польщі є проукраїнським,

хоча з війною стало набагато більше таких людей, але майже 100% поляків антиросійськи налаштовані» (*Цит. за: Терещук, 2023*).

5 квітня 2023 р. В. Зеленський здійснив офіційний візит до Польщі. Це був перший офіційний візит українського лідера до цієї країни з моменту початку повномасштабної російсько-української війни. Було проведено зустрічі з А. Дудюю, представниками уряду, обговорено питання подальшої міждержавної військової та економічної співпраці. Президент України В. Зеленський і прем'єр-міністр Польщі М. Моравецький підписали протокол про співпрацю у сфері оборони (*Брайлян, 2023*). Було оприлюднено дані про те, що РП передала для України танки Т-72, танки «Леопард-2», танки РТ-91 Twardy, САУ Krab, літаки МіГ-29, ПЗРК Piouun, безпілотники-розвідники, міномети та ін.

Аналізуючи хронологію надання Україні необхідного озброєння з початку повномасштабної війни, треба зауважити, що допоки інші країни розмірковували про надання українцям того чи іншого виду зброї й техніки, то Польща діяла і закликала до цього інших. Допоки Німеччина та Іспанія розглядали можливості постачання «Леопардів» і в результаті утримались, то у квітні 2022 р. Польща та Північна Македонія передали Україні частину свого боездатного танкового парку. Танки Т-72 були потім удосконалені за рахунок встановлення реактивної броні, а деякі з них раніше пройшли спеціальну програму модернізації (*Шевченко, 2022*).

Окрім постачання необхідного озброєння, РП є важливою з точки зору логістики – транспортним вузлом, бо через її територію відбувається транзит необхідної зброї та обладнання для потреб Збройних сил України. Також на польських теренах здійснюють ремонт зброї для України. США організували в Польщі базу для ремонту західного артилерійського озброєння, що постачається Україні (*Козацький, 2023*). Польща теж сама розгорнула схожі ремонтні компанії, до яких було залучено чималу кількість фахівців.

У квітні 2023 р. Polska Grupa Zbrojeniowa та українська компанія підписали угоду про виробництво 125-мм танкових боеприпасів. Польська сторона передасть для українців не лише свої технології виробництва, а й потрібне обладнання (*Козацький, 2023*).

На її теренах також проходять навчання українські військові за програмами ЄС, зокрема тренувальної місії EUMAM (Брайлян, 2023). У серпні 2023 р. українські військові також пройшли в Польщі тижневий курс із цивільно-військового співробітництва за стандартами НАТО, де вивчали і розглядали проведення заходів військової співпраці, міжнародне гуманітарне право, процес прийняття військових рішень за стандартами Північноатлантичного альянсу тощо (Глуценко, 2023).

Унаслідок російських атак було знищено чимало об'єктів критичної інфраструктури і транспортних шляхів, відбулося блокування українських морських портів. Це, в свою чергу, завдало шкоди транспортному сполученню України з міжнародною спільнотою. Тому важливим у цьому контексті є рішення про створення спільного з Польщею логістичного залізничного підприємства, прийняте наприкінці квітня 2022 р. (Бучин, 2022: 38).

Одним із напрямів співробітництва є також лікування українських військових та їхня реабілітація в Польщі. Відповідно до офіційних повідомлень, понад 2,5 тисячі українських захисників зможуть пройти такий медичний курс лікування (Леценко, 2023). Про це повідомив В. Зеленський під час брифінгу з польським прем'єром М. Моравецьким. Також поляки допомагають українцям, надсилаючи для українських лікарень сучасне обладнання, яке допомагає надавати якісну й оперативну допомогу для військових, постраждалих від війни та пацієнтів загалом. Зокрема, Дніпропетровська обласна лікарня ім. Мечникова отримала новітнє офтальмологічне обладнання (Гуманітарна допомога з Польщі..., 2023). У планах Києва та Варшави є задум створення військово-медичного хабу для обміну досвідом і надання практичної допомоги (Україна і Польща створюватимуть..., 2023). За даними МОЗ України, за кордон, до понад 30 країн світу, було евакуйовано 4417 українців, які постраждали від війни. Разом із Німеччиною та Норвегією Польща є однією з країн-лідерів, які прийняли українських громадян на лікування (383 особи) (Понад 4400 постраждалих від війни українців..., 2024). Ведуться перемовини про створення в Україні за допомоги низки польських організацій і фондів спільного центру протезування для військових, постраждалих у російсько-українській війні (В Україні створюють польсько-український центр ..., 2024).

Інша сфера допомоги – забезпечення зв'язку на прифронтових територіях. У грудні 2023 р. уряд Польщі передав для України 5 тисяч терміналів Starlink для підтримки зв'язку на територіях біля фронту та для потреб підприємств критичної інфраструктури (*Польща передала Україні..., 2023*). Отримані термінали допомагають відновлювати зв'язок у деокупованих регіонах, забезпечувати функціонування шкіл і медичних закладів. Загалом в Україні працює близько 47 тис. Starlink, переданих різними партнерами, з яких понад 19,5 тисяч було отримано від Польщі (*Польща передала Україні..., 2023*).

Поляки також передали значну допомогу для відновлення інфраструктури, яка була пошкоджена внаслідок російських атак. Зокрема, в Україну було направлено 35 потужних генераторів, захисне спорядження та взуття для рятувальників, теплі ковдри, тактичні аптечки та різні медикаменти, 6 тисяч пар протипожежного взуття, комплекти одягу для пожежників, газонепроникні костюми, дроти для вентиляції, ліхтарики, радіотелефони та ін. (*Khraban & Basanets & Rafalska, 2023: 38*).

Однією із форм польсько-українського військового співробітництва можна розглядати і краудфандингові акції. Зокрема, такі акції, які були організовані журналістом Славоміром Сераковським і організацією Army of Drones, уможливили купівлю Bayraktar TB2 у компанії Baykar Tech, 20 розвідувальних БПЛА WB Electronics FlyEye і 20 баражувальних боєприпасів WB Electronics Warmate (*Шевченко, 2022*). Пізніше ця компанія передала Bayraktar безкоштовно, а зібрані 5 мільйонів доларів було передано для благодійних організацій, які допомагають українцям. Це свідчить про те, що важливість військової допомоги для України та її народу є усвідомленим не лише на рівні офіційної політичної еліти, а й польських громадян і громадського сектору загалом (*Шевченко, 2022*).

Іншим вектором взаємодії можна вважати спільну роботу України та Польщі щодо збору і документування свідчень про російські воєнні злочини. Генеральний прокурор України Андрій Костін і міністр юстиції та Генеральний прокурор Польщі Адам Боднар закликали українських біженців, що перебувають на польській території, надавати свідчення для правоохоронців про воєнні злочини російської федерації (*У Польщі закликали біженців з України..., 2024*).

Війна в сучасному світі ведеться не лише безпосередньо на теренах військових зіткнень, а й важливе місце посідає питання безпеки в кіберпросторі. Відносини в сфері кібербезпеки між Польщею та Україною планується поглибити, готується офіційна зустріч профільних віцепрем'єрів (*Варшава хоче поглибити співпрацю з Києвом...*, 2024).

У 2023 р. завершився термін дії зовнішньополітичної стратегії Польщі, яка була прийнята на 2017 – 2022 роки. Тексту нової стратегії ще немає у вільному доступі, але на основі виступу колишнього польського міністра закордонних справ Збігнева Рау у Сеймі можна відстежити можливі пріоритети польської зовнішньої політики на найближче майбутнє. Підтримка України залишається важливою для Польщі і є одним із головних напрямів її зовнішньополітичної діяльності (*Ковальчук & Матвійчук, 2023*). Офіційна Варшава обіцяє робити все можливе для якомога швидшого вступу України до ЄС і НАТО: «Безпечна Україна означає безпечну Польщу, а відповідно, й мирну Європу. Отже, це питання нашого *raison d'état* (життєвого інтересу)», – зауважив Збігнев Рау (*Цит. за: Ковальчук & Матвійчук, 2023*).

Після завершення війни потрібно буде вести мову про створення додаткової архітектури безпеки для України, враховуючи особливості співпраці з США. У виступі З. Рау було зазначено, що Варшава не вірить у «фаталізм» долі росії, але впевнена, що вона може стати «нормальним членом міжнародної спільноти», але в такому випадку відносини з нею мають бути переглянуті кардинально (*Ковальчук & Матвійчук, 2023*).

У вересні 2023 р. прем'єр-міністр Польщі М. Моравецький повідомив, що поляки більше не постачатимуть озброєння для Києва. Ця заява викликала неабиякий резонанс не лише в українському та польському суспільствах, а й серед зарубіжних держав загалом. Вона пролунала на тлі загострення двосторонніх відносин через питання постачання українського зерна до Європи. Звісно, що її в найкращому світлі для себе перефразувала і подавала російська пропаганда. Вніс ясність у ситуацію польський лідер А. Дуда, який заявив, що цитата їхнього керівника уряду була вирвана з контексту, бо Польща оновлює та осучаснює власну армію, тому нових видів зброї, закуплених для себе, Україні передавати не планує, а натомість продовжуватиме співпрацю на основі наявних контрактів і домовленостей

(Лотоцька, 2023). Крім того, було зазначено, що Польща продовжуватиме закликати інші держави підтримувати зброєю Україну, а в цьому питанні вона координує власні зусилля з США.

Питання постачання українського зерна до Європи, звернення України до Світової організації торгівлі (цілком справедливе з позицій європейського права) через те, що Варшава, Будапешт і Братислава подовжили заборону на такий експорт, звісно залишили відбиток у двосторонній українсько-польській співпраці. І це викликає неабияке занепокоєння, бо ведення безпосередньої війни з росією задля захисту власних кордонів і торгівельні суперечки (торгівельна війна) з Польщею є, по суті, вбивчим міксом для України (Кравченко, 2023). На щастя, Київ і Варшава почали пошук компромісних рішень щодо ситуації, яка склалася. З обох сторін «градус напруги» почав спадати. Це була зупинка за крок до прірви, як висловився журналіст Володимир Кравченко (Кравченко, 2023). Під час пресконференції у грудні минулого календарного року В. Зеленський висловив подяку Польщі за допомогу, яку вона надає для України, та зазначив, що остання готова до розв'язання питань, які вплинули на двосторонні політичні відносини, й сподівається їх вирішити за співпраці з новим польським урядом (Кравченко, 2023).

Водночас спостерігається потепління українсько-польських відносин і заяви після приходу до влади нового польського уряду також свідчать про те, що останній не планує змінювати свій курс з підтримки України в боротьбі з агресором. Новообраний прем'єр-міністр Дональд Туск заявив, що його країна закликатиме вільний світ до мобілізації зусиль для підтримки України у війні (Туск: Польща вимагатиме від світу..., 2023).

22 грудня 2023 р. новопризначений Міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський здійснив офіційний візит до України (водночас, це був його перший візит за кордон на посаді керівника польського відомства закордонних справ). Під час зустрічі з В. Зеленським він обговорив особливості співпраці в оборонній сфері та потреби ЗСУ. Сторони також вели мову про створення спільних виробництв і можливостей закупівлі польської зброї, яка продемонструвала ефективність на полі бою (Зеленський зустрівся з Сікорським..., 2023). Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба заявив, що отримав від свого польського колеги запевнення, що Польща надалі буде

допомагати Україні (*Кулеба: Є розуміння, що з новим урядом Польщі...*, 2023). Міністр оборони України Рустем Умеров під час зустрічі з очільником польської дипломатії висловив подяку Польщі та її народу за вагомому підтримку України та закликав польських виробників зброї укладати прямі контракти з українськими компаніями і створювати спільні підприємства (*Умеров закликав польських виробників зброї...*, 2023).

22 січня 2024 р. прем'єр-міністр Польщі Д. Туск прибув із офіційним візитом в Україну і провів низку зустрічей із її вищим політичним керівництвом. Зокрема, В. Зеленський і Д. Туск обговорили питання перспектив спільного виробництва зброї. Окрему вдячність Президент України висловив польській стороні за готовність розпочати переговори щодо підготовки підписання двосторонньої безпекової угоди (*Зеленський з Туском обговорили перспективи...*, 2024). За підсумками проведеної зустрічі В. Зеленський повідомив, що Україна отримала від Польщі новий оборонний пакет і це є новою формою спільної взаємодії заради більших закупівель зброї відповідно до українських потреб (*Володимир Зеленський зустрівся з Дональдом Туском...*, 2024). Йшлося також про конструктивне подолання спільних критичних питань, необхідність посилення співпраці в енергетичній сфері та допомогу польського бізнесу у відновленні країни після війни. У свою чергу, очільник польського уряду зробив наголос на важливості двосторонніх бізнес-проектів і спільних інвестицій у виробництво зброї та амуніції, а також повідомив, що буде призначено спеціального уповноваженого, який відповідатиме за питання участі Польщі у відбудові України (*Володимир Зеленський зустрівся з Дональдом Туском...*, 2024). Крім того, під час візиту до офіційного Києва Д. Туск зробив заяву, що Польща приєдналася до декларації G7 про гарантії безпеки для України, яка полягає в поживавленні міжнародної підтримки України (*Що сказав Туск у Києві...*, 2024).

У березні 2024 р., під час зустрічі з американськими журналістами у Вашингтоні, лідер польської дипломатії Р. Сікорський повідомив, що Польща готує черговий, 45-й пакет допомоги для України, а попередні два були на суму 100 мільйонів доларів (*Польща готує 45-й пакет допомоги...*, 2024).

Польща продовжує виконувати роль «адвоката» України у світі. Зокрема, у ході візиту вищого політичного керівництва

Польщі до США особливу увагу було звернено на нагальне питання подальшої послідовної та систематичної підтримки України. Польський лідер намагався переконати США схвалити необхідну для України допомогу та рішуче протистояти російському агресору. Під час виступу на американському міжнародному телеканалі Bloomberg Television А. Дуда сказав, що Володимир Путін не зупиниться, якщо Україна програє у війні, а піде далі й нападатиме на інші держави (*Дуда попередив, що Путін нападе...*, 2024). Д. Туск також закликав спікера Палати представників Конгресу США Майка Джонсона винести питання про черговий пакет фінансової допомоги для України на голосування, оскільки відсутність цього рішення буде коштувати численних життів українців (*Бездіяльність Джонсона коштуватиме тисяч життів...*, 2024).

4 березня 2024 р. Міністр закордонних справ України Д. Кулеба провів телефонну розмову з Міністром закордонних справ Польщі Р. Сікорським. Глава української дипломатії подякував своєму колезі за просування українських питань під час його візиту до США. Також сторони обговорили можливі способи та шляхи збільшення поставок зброї в Україну, особливо того обладнання, яке допоможе вберегти українське військо від російських авіаційних ударів і дронів (*Дмитро Кулеба провів телефонну розмову...*, 2024).

Керівники польської та чеської дипломатії наголосили на необхідності підтримки Збройних сил України, аби створити інструмент стримування агресії путінської росії. Вони акцентували увагу на потребі в закупівлі зброї, поповненні Європейського фонду миру. Високопоставлені дипломати прирівняли кремлівську агресію до останньої колоніальної війни в Європі (*Ліпавський & Сікорський, 2024*).

Якщо вести мову про можливі сценарії подальшої співпраці обох країн, зокрема у військовій та оборонній сфері, то існує кілька сценаріїв розвитку. Один із них полягає у взаємодії в межах Люблінського трикутника, серед цілей якого є також європейська і євроатлантична інтеграція України та протидія російській агресії. Важливою сферою відносин у межах цього геополітичного утворення залишається посилення власних сил оборони. Уваги варті й ініціатива Трьох морів (Тримор'я) і формат

Міжмор'я (*Ковальчук & Матвійчук, 2023*). Ще 22 травня 2022 р. лідер Польщі А. Дуда в своєму зверненні до Верховної Ради України заявив, що Україна має приєднатися до ініціативи Тримор'я. 20 червня того ж року В. Зеленський на саміті в Ризі виступив із заявою, що Україна має стати членом ініціативи Трьох морів (*Івасечко & Мартиненко, 2022: 151*).

Російська агресія, продовження широкомасштабного вторгнення в Україну свідчать про суттєві зміни у структурі світової системи безпеки зокрема та міжнародних відносин у цілому. Польський президент А. Дуда закликав країни НАТО збільшити витрати на оборону, а Польща має переглянути власну Стратегію національної безпеки (*Польща готує 45-й пакет допомоги..., 2024*).

Підсумовуючи, спадає на думку добре відоме українське прислів'я: «Друг пізнається в біді». Безумовно, в ході широкомасштабної російсько-української війни Польща продемонструвала, що є одним із надійних і дієвих союзників України в боротьбі з агресором. Трансформації зазнали українсько-польські міждержавні відносини, які дедалі частіше від дещо розмитих кроків і декларативних заяв почали переходити у практичну площину за різними напрямками.

Польща та Україна, маючи за плечима досвід військового співробітництва, у час російсько-української війни його лише посилили. І це проявляється в кількох напрямках. Польща постачає для України різні види зброї, закликає робити те саме і решту західних держав; організовує навчання українських військових на своїй території; забезпечує лікування українських солдатів і постраждалих від війни, відправляє пакети медичної допомоги (медикаменти, сучасне обладнання та ін.); виступає лобістом українських інтересів перед міжнародною спільнотою, насамперед у питаннях євроінтеграції України та вступу до НАТО. Обидві сторони також підписали між собою різні нормативно-правові акти, які засвідчують прагнення до розвитку та подальшого посилення співпраці у військовій та оборонній сферах.

Можна стверджувати, що співробітництво між Україною та Польщею розвиватиметься надалі, а конфліктні ситуації будуть вирішуватися шляхом відкритого діалогу, що, в свою чергу, також покращить міждержавні відносини і виведе їх на якісно новий рівень.

Враховуючи, що значна частина інформації про підтримку України у військовій сфері є засекреченою у Польщі, то опісля завершення російсько-української війни і оприлюднення цих даних залишається перспектива до проведення більш комплексного аналізу українсько-польських двосторонніх взаємин у час війни загалом.

Під час пресконференції в ході офіційного візиту міністра закордонних справ Польщі Р. Сікорського до України у грудні 2023 р. керівник української дипломатії Дмитро Кулеба зазначив: «Ми, українці та поляки, знаємо, як вирішувати проблеми. І це дуже важливо. Ми також знаємо, як разом перемагати Москву: від Орші до Дива на Віслі. Я переконаний, що в XXI столітті ця славетна історія взаємних перемог, спільних перемог України і Польщі поповниться новими перемогами. Не лише у перемозі над російською агресією, але і в перемозі в історичній місії – возз'єднання Європи».

Використані посилання

Бездіяльність Джонсона коштуватиме тисяч життів українців – Туск (2024). *Дзеркало тижня*. 13 березня. URL: <https://zn.ua/ukr/war/bezdijalnist-dzhonsona-koshtuvavime-tisjach-zhittiv-ukrajintsiv-tusk.html> (дата звернення: 14.03.2024).

Брайлян Є. (2023). Чому Польща є надважливим партнером для України. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/09/chomu-polshha-ye-nadvazhlyvym-partnerom-dlya-ukrayiny/> (дата звернення: 21.12.2023).

Бучин М. (2022). Особливості військової співпраці між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни. *The security architecture of European and Euro-Atlantic spaces*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». С. 29–41.

В Україні створять польсько-український центр протезування для ветеранів (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-health/3839800-v-ukraini-stvorat-polskoukrainskij-centr-protezuвання-dla-veteraniv.html> (дата звернення: 14.03.2024).

Варшава хоче поглибити співпрацю з Києвом у сфері кібербезпеки – польський віцепрем'єр (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3836490-varsava-hoce-poglibiti-spivpracu-z-kiyevom-u-sferi-kiberbezpeki-polskij-vicepremer.html> (дата звернення: 07.03.2024).

Величко І. (2023). Військова допомога європейських держав Україні під час російсько-української війни. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини*: Збірка матеріалів V Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2023: історія та міжнародні відносини в інформаційному протистоянні». Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. Вип. 8. С. 23–26.

Володимир Зеленський зустрівся з Дональдом Туском у Києві: Вдячний за готовність Польщі розпочати роботу щодо двосторонньої угоди про безпекові гарантії (2024). URL: <https://president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zustrivsvya-z-donaldom-tuskom-u-kiyevi-vd-88473> (дата звернення: 24.01.2024).

Глушенко О. (2023). Українські військові пройшли у Польщі курс за стандартами НАТО – штаб. *Українська правда*. 29 серпня. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/08/29/7417490/> (дата звернення: 21.12.2023).

Губицький Л., Мельник Г. (2022). Глобальна загроза миру: українсько-польський проект відповіді. *Відносини між Україною і НАТО на сучасному етапі: досягнення та виклики*: зб. наук. праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 2 червня 2022 р.). С. 151–153.

Гуманітарна допомога з Польщі: лікарня ім. Мечникова у Дніпрі отримала офтальмологічне обладнання (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-health/3804055-gumanitarna-dopomoga-z-polsi-likarna-im-mecnikova-u-dnipri-otrimala-ofthalmologicne-obladnanna.html> (дата звернення: 26.12.2023).

Денис Шмигаль: Україна та Польща домовилися про спільні проекти в оборонній галузі, енергетиці й регіональному розвитку (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denis-shmigal-ukrayina-ta-polshcha-domovilisya-pro-spilni-proekti-v-oboronnij-galuzi-energetici-j-regionalnomu-rozvitku> (дата звернення: 07.01.2024).

Дмитро Кулеба провів телефонну розмову з міністром закордонних справ Польщі Радославом Сікорським (2024). URL: <https://mfa.gov.ua/news/ministr-dmitro-kuleba-proviv-telefonnu-rozmovu-z-ministrom-zakordonnih-sprav-polshchiradoslavom-sikorskim> (дата звернення: 05.03.2024).

Дмитро Кулеба: Польща стоїть пліч-о-пліч з Україною на тлі вторгнення військ РФ (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-polshcha-stoyitplich-o-plich-z-ukrayinoyu-na-tli-vtorgnennya-vijsk-rf> (дата звернення: 21.12.2023).

Дуда попередив, що Путін нападе на інші країни, якщо Росія переможе в Україні (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3839146-duda-poperediv-so-putin-napade-na-insi-kraini-akso-rosia-peremoze-v-ukraini.html> (дата звернення: 13.03.2024).

Зеленський з Туском обговорили перспективи спільного виробництва зброї (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3816709-zelenskij-z-tuskom-obgovorili-perspektivi-spilnogo-virobnictva-zbroi.html> (дата звернення: 23.01.2024).

Зеленський зустрівся з Сікорським – обговорили оборонну співпрацю України та Польщі (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3803765-zelenskij-zustrivsa-z-sikorskim-obgovorili-oboronnu-spiivpracu-ukraini-ta-polsi.html> (дата звернення: 24.12.2023).

Зеленський прокоментував майбутнє відносин України та Польщі (2023). *Дзеркало тижня*. 19 грудня. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/zelenskij-prokomentuvav-vidnosini-ukrajini-ta-polshchi.html> (дата звернення: 15.01.2024).

Івасечко О.Я., Мартиненко Б.О. (2022). Особливості та перспективи співробітництва країн Вишеградської четвірки та України: безпековий вимір. *Регіональні студії*. № 30. С. 146–154.

Ковальчук С., Матвійчук А. (2023). Українсько-польське співробітництво: кризь виклики до нових перспектив. URL: <https://adastra.org.ua/blog/ukrayinsko-polske-spiivobitnictvo-kriz-vikliki-do-novih-perspektiv> (дата звернення: 07.02.2024).

Козацький С. (2023). Польська військова допомога Україні: бронетехніка, авіація, боеприпаси. URL: <https://mil.in.ua/uk/articles/polska-vijskova-dopomoga-ukrajini-bronetehnika-aviatsiya-boeygrupasy/> (дата звернення: 21.12.2023).

Кравченко В. (2023). Україна та Польща: за крок до прірви. *Дзеркало тижня*. 23 вересня. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/ukrajina-ta-polshcha-za-krok-do-prirvi.html> (дата звернення: 21.12.2023).

Кулеба: Є розуміння, що з новим урядом Польщі буде дуже змістовний діалог (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3803814-kuleba-e-rozuminna-so-z-novim-uradom-polsi-bude-duze-zmistovnij-dialog.html> (дата звернення: 24.12.2023).

Ланда В., Гненний К. (2022). Рейтинг друзів України. 20 країн, які найбільше допомогли Україні з моменту російського вторгнення. *Forbes Ukraine*. 31 травня. URL: <https://forbes.ua/inside/rejting-druziv-ukraini-20-krain-yaki-naybilshe-dopomogli-ukraini-z-momentu-rosiyskogo-vtorgnennya-rejting-forbes-31052022-6292> (дата звернення: 15.02.2024).

Лещенко Л. (2023). Понад дві тисячі українських захисників зможуть пройти лікування і реабілітацію в Польщі. URL: <https://www.unian.ua/health/ponad-dvi-tisyachi-ukrajinskih-zahisnikiv-zmozhut-proyti-likuvannya-i-reabilitaciyu-v-polshchi-12157911.html> (дата звернення: 21.12.2023).

Ліпавський Я., Сікорський Р. (2024). «Українці сміливі, але не можуть бути надлюдьми». Спільна стаття голів МЗС про шлях до перемоги. *Українська правда*. 14 березня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/03/14/7181690/> (дата звернення: 16.03.2024).

Лотоцька Н. (2023). Моравецький сказав, що Польща припиняє постачання зброї Києву. Дуда назвав це виваням з контексту. URL: https://lb.ua/world/2023/09/21/575836_moravetskiy_skazav_shcho_polshcha.html (дата звернення: 21.12.2023).

Магда Є. (2022). Як агенсія Росії змінила партнерство Польщі та України. URL: <https://glavcom.ua/columns/yemagda/jak-ahresija-rosiji-zminila-partnerstvo-polshchi-ta-ukrajini-896077.html> (дата звернення: 21.12.2023).

Панченко Ю., Коваль Н. (2023). Україна у пріоритеті: як Польща переосмислює відносини із сусідами і союзниками. *Українська правда*. 18 квітня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/04/18/7159968/> (дата звернення: 21.12.2023).

Політичні відносини між Україною та Польщею (2023). URL: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/228-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-polysheju> (дата звернення: 15.02.2024).

Польща – це найсильніший союзник України (2023). URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7857/Artykul/3148213> (дата звернення: 21.12.2023).

Польща вже надала Україні військової допомоги майже на \$3,5 мільярда – Шмигаль (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3816781-polsa-vze-nadala-ukraini-vijskovoї-dopomogi-majze-na-35-milarda-smigal.html> (дата звернення: 24.01.2024).

Польща вже надала Україні військової допомоги майже на €3 мільярди (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3695959-polsa-vze-nadala-ukraini-vijskovoї-dopomogi-majze-na-3-milardi-duda.html> (дата звернення: 21.12.2023).

Польща готує 45-й пакет допомоги для України – Сікорський (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3838889-polsa-gotue-45j-paket-dopomogi-dla-ukraini-cikorskij.html> (дата звернення: 14.03.2024).

Польща передала Україні ще 5000 терміналів Starlink (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3803133-polsa-peredala-ukraini-se-5000-terminaliv-starlink.html> (дата звернення: 24.12.2023).

Понад 4400 постраждалих від війни українців евакуйовано на лікування за кордон (2024). URL: <https://moz.gov.ua/article/news/ponad-4-400-postrazhdalih-vid-vijni-ukrainciv-evakuiovano-na-likuvannja-za-kordon> (дата звернення: 11.03.2024).

Пріоритетне партнерство: Спільне бачення українсько-польських відносин: дискусійна записка українсько-польської Діалогової групи (2017). Варшава; Київ. 16 с. URL: https://www.irf.ua/content/files/ua_pl_priorytne_partnerstvo.pdf (дата звернення: 23.01.2024).

Супрун О. (2023). Блокада кордону: що вимагають польські перевізники та що робить українська влада і підприємці. URL: <https://suspilne.media/624883-blokada-kordonu-so-vimagaut-polski-perevizniki-ta-so-robit-ukrainska-vlada-i-pidpriemci/> (дата звернення: 24.01.2024).

Терещук Г. (2023). Україна і Польща: нині відносини формує війна, але питання Волинської трагедії, Бандери та УПА залишаються. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-bandera-ura-dopomoha/32223196.html> (дата звернення: 21.12.2023).

Туск: Польща вимагатиме від світу мобілізуватися задля допомоги Україні (2023). *День*. 13 грудня. URL: <https://day.kyiv.ua/news/131223-tusk-polshchayumahatyme-vid-svitu-mobilizuvatysya-zadlya-dopomohy-ukrayini> (дата звернення: 15.02.2024).

У Польщі закликали біженців з України свідчити про воєнні злочини РФ (2024). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3837204-u-polsi-zaklikali-bizenciv-z-ukraini-svidciti-pro-voenni-zlocini-rf.html> (дата звернення: 11.03.2024).

Україна і Польща створюватимуть великий військово-медичний хаб (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3765520-ukraina-i-polsa-stvoruva-timut-velikij-vijskovomedicnij-hab.html> (дата звернення: 21.12.2023).

Федорова А.І. (2023). Україна – Польща: транскордонне співробітництво в умовах повномасштабної війни. *Транскордонне співробітництво в умовах збройних конфліктів*: матеріали Круглого столу (м. Одеса, 27 січня, 2023 р.). С. 76–79.

Шевченко О. (2022). Арсенал європейської демократії: військова допомога Польщі для України. *Фокус*. 22 серпня. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/526055-arsenal-europeyskoj-demokratii-voennaya-pomoshch-polshi-dlya-ukrainy> (дата звернення: 21.12.2023).

Що сказав Туск у Києві та чому візит прем'єра Польщі в Україну «є дуже важливим» (2024). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/tusk-kyiv-pocha-tok-ukrayinsko-polski-vidnosyny/32787228.html> (дата звернення: 23.01.2024).

Khraban I., Basanets V., Rafalska M. (2023). Closer than a neighbor (Ukrainian-Polish relations). *Political Science and Security Studies Journal*. Vol. 4. № 1. P. 34–40.

Pałowski J. (2023). Wiemy, ile Polska przeznaczyła na pomoc wojskową dla Ukrainy. URL: <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/wiemy-ile-polska-przeznaczyla-na-pomoc-wojskowa-dla-ukrainy-defence24-news> (data wniosku: 21.12.2023).